

Een Drent over de stadsgeschiedenis van Oost-Groningen

Van onze verslaggever
Marcel Looden

■ WINSCHOTEN – De verstedelijking in Oost-Groningen is met name het gevolg geweest van de bloei van de scheepvaartindustrie en van de landbouw. In die tijd, in de jaren vijftig van de negentiende eeuw, groeiden plaatsen als Winschoten, Veendam en Hoogezand-Sappemeer in hoog tempo. Toen later de strokarton- en aardappelzetmeelindustrie vaste voet aan de Oost-Groninger grond kregen, waren de steden al gevormd.

Dit concludeert Jan Voerman, afkomstig uit Hogeveen en nu werkzaam in Den Haag. Hij bestudeerde gedurende tien jaar de geschiedenis van de verstedelijking in Oost-Groningen tussen 1800 en 1940 en promoveert deze maand op zijn studie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Zijn proefschrift, dat 'Verstedelijking en migratie in het Oost-Groningse veengebied 1800-1940' heet, verschijnt ook in boekvorm.

De 37-jarige Voerman vertelt hoe de turfgraverij na 1800 minder belangrijk werd en hoe de scheepvaart en landbouw langzaam maar zeker aan betekenis wonnen. De landbouw floreerde natuurlijk vooral in het Oldambt, meer westwaarts ging het de scheepvaartindustrie erg goed. „Dat was in de jaren vijftig. De koopkracht van de mensen ging door die bloei in het gebied erg vooruit en dat trok ambachtslieden aan. Die concentreerden zich in die ste-

den. Hoewel een stad als Winschoten natuurlijk al eerder haar betekenis had, in 1811 was daar de rechtbank gevestigd.”

Toen de echte industrialisatie op gang kwam en de eerste strokarton- en aardappelzetmeelfabrieken begonnen te draaien, in de jaren zeventig van de negentiende eeuw, had dat volgens Voerman nauwelijks gevolgen voor de verstedelijking. De steden waren toen al gevormd en nieuwe kwamen er niet. Plaatsen als Nieuweschans en Pekela groeiden niet uit tot grote kernen. Na 1900 nam de verstedelijking door nieuwe vormen van nijverheid nog wel toe. De tricotage-industrie bijvoorbeeld zorgde een groei van de steden. Toen kwam ook Stadskanaal op als regiocentrum. Daar werd toen ook de turfgraverij minder belangrijk.

De wetenschapper eindigt het boek in 1940 als Winschoten en Veendam nog altijd belangrijke steden zijn en Hoogezand-Sappemeer aan betekenis heeft ingeboet. „De stad Groningen lag te dichtbij, Hoogezand-Sappemeer werd minder belangrijk als verzorgingscentrum.” Voerman beschrijft ook hoe de steden zelf waren opgebouwd, waar de rijken woonden en waar de 'gewone man' zijn huis had. De wijze, waarop de arbeiders hun loon verdienden, komt ook aan de orde. „Je ziet dat veel landarbeiders niet het hele jaar bij de boer werkten maar vaak andere baantjes hadden.”

GD 24-11-01